

فصلنامه اطلاع‌رسانی در حوزه نقد و تصحیح متون، نسخه‌شناسی و ایران‌شناسی

دوره سوم، سال ششم، شماره سوم و چهارم، پاییز - زمستان ۱۴۰۰ [انتشار: تابستان ۱۴۰۲]

سرسخن: بسی رنج درین سال سی / به احیای گنجینه پاریس • باقابه، پاتابه، پاتاره / علم‌نرف ساقی • یادداشت‌های شاهنامه‌شناسی (۳) / ابوالفضل غلصی • یادگار حضور امام رضا در مسجد جامع ساوه / صادالدين شيخ المکماي • رساله نخبة الوزراء تأليف نصرالله دمازندى / قاسم قرب • استدراکاتی بر مقدمه چاپ عکسی تاریخ سیستان (۲) / حمیدرضا بابک / سلمان، اثر سزی • دمنیان / دوشمیان / دمنی / دومی / ج. ط. زند (سروش) • دیوان قزخی سیستانی با کتابت عبرت نایینی و حواشی ملک‌الشعراء بهار / محمود عالی‌پور • کتابچه چهل‌ستون شاه عباس، سرورده محمد بیگ فرصت / لافله بوجار • تصحیح قصیده بازمانده از شعوری کاشانی در جنگ ابن‌خاتون / علی کلمی • واژه «لُخْم» / محسن ناکرالمصنی «بونده» • آیا کتاب گشایش و زهائش نوشته ناصر خسرو است؟ / محمدرضا توکلی صابری • نقلی بر تصحیح کتاب بدایع اللوح / میلاد یگدلو • نقلی بر تصحیح کلیات عبید زاکانی به تصحیح محمدجعفر محجوب / محسن تریفی ضمیر • نگاهی به کتاب اقلیم مکتوب خدا / ریحانه بهبودی • پیشنهادی در جهت سامان‌دهی پایان‌نامه‌های حوزه تصحیح / سید محمدرضا ابرارالسود • آثار مصطفی عالی اقلندی / نصرانه صالحی • آنگ فلدزیویچ آکیموشکین (۱۷ فوریه ۱۹۲۹ - ۳۱ اکتبر ۲۰۱۰) / الکسی غیسانولین، ترجمه: محمادین کیوانی • گنج زری بود در این خاکدان؛ در گرمی داشت یاد و نام ی. ت. پ. دیروین (۱۹۳۱-۲۰۲۳) / علیرضا سیدغراب • نقلی بر نوشته علیرضا هاشمی زاهد درباره چاپ اخیر منظومه صراط‌المخبط / علی صفوی آوندی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مطبع: مرکز اسناد و کتابخانه ملی
تهران - خیابان انقلاب
پلاک ۱۱۸۲

۹۶ - ۹۷

فصلنامه اطلاع‌رسانی در حوزه نقد و تصحیح متون،
نسخه‌شناسی و ایران‌شناسی

دوره سوم، سال ششم، شماره سوم و چهارم
پاییز - زمستان ۱۴۰۰ [انتشار: تابستان ۱۴۰۲]

صاحب امتیاز:

مؤسسه پژوهشی میراث مکتوب

مدیر مسئول و سردبیر: اکبر ایرانی

معاون سردبیر و سرویراستار: مسعود راستی‌پور

مدیر داخلی: یونس تسلیمی پاک

طراح جلد: محمود خانی

چاپ دیجیتال: میراث

نشانی مجله:

تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابان دانشگاه و
ابوریحان، ساختمان فروردین (شماره ۱۱۸۲)، طبقه دوم.

شناسه پستی: ۱۳۱۵۶۹۳۵۱۹

تلفن: ۶۶۴۹۰۶۱۲

دورنگار: ۶۶۴۰۶۲۵۸

www.mirasmaktoob.ir
gozresh@mirasmaktoob.ir

بها: ۶۰۰،۰۰۰ ریال

روی جلد: نگاره‌ای از کعبه در دستنویسی از شهنامه
سلطان سلیم، به شماره ۳۵۹۵ در مجموعه احمد ثالث
در کتابخانه موزه طویق‌پای سرایی، بی‌تاریخ. نسخه به
رسم خزانه کتب مرادخان بن سلیم خان (حک ۹۸۲ -
۱۰۰۳ ق) و در همین دوره کتابت شده‌است.

فهرست

سر سخن

بسی رنج بردم درین سال سی / به احیای گنجینه پارسی ۵-۶

بسمتار

بافتابه/ بافتابه/ بافتاوه / علی‌اشرف صادقی ۷-۸

یادداشت‌های شاهنامه‌شناسی (۳) / ابوالفضل خطیبی ۹-۱۵

یادگار حضور امام رضا در مسجد جامع ساوه / عمادالدین شیخ‌الحکامی ۱۶-۱۸

رساله نخبة الوزراء تألیف نصرالله دماوندی / قاسم قریب ۱۹-۲۶

استدراکاتی بر مقدمه چاپ عکسی تاریخ سیستان (۲) / حمیدرضا (بابک) سلمانی؛ آرش سزی ۲۷-۲۹

دمنیان/ دومیان/ دمنی/ دومی / ج. ط. نژاد (سروش) ۳۰-۳۱

دیوان فرخی سیستانی با کتابت عبرت نائینی و حواشی ملک‌الشعراء بهار / محمود علی‌پور ۳۲-۴۱

کتابچه چهل ستون شاه عباس، سروده محمد بیگ فرصت / فاطمه بوجار ۴۲-۴۸

تصحیح قصیده بازمانده از شعوری کاشانی در جنگ ابن‌خاتون / علی کاملی ۴۹-۵۲

واژه «رُخْم» / محسن ذاکر الحسینی «پرنده» ۵۳-۵۷

آیا کتاب گشایش و رهایش نوشته ناصر خسرو است؟ / محمدرضا توکلی صابری ۵۸-۶۳

نقد و بررسی

نقدی بر تصحیح کتاب بدایع المُلح / میلاد بیگلرلو ۶۴-۷۸

نقدی بر تصحیح کلیات عبید زاکانی به تصحیح محمدجعفر محبوب / محسن شریفی صبحی ۷۹-۸۳

نگاهی به کتاب اقلیم مکتوب خدا / ریحانه بهبودی ۸۴-۹۲

پژوهش‌های دبایق

پیشنهادی در جهت سامان‌دهی پایان‌نامه‌های حوزه تصحیح / سید محمدرضا ابن‌الرسول ۹۳-۱۰۵

ایران در متون و منابع عثمانی (۳۴)

آثار مصطفی عالی افندی / نصرالله صالحی ۱۰۶-۱۰۸

آشنایی با سخنرسان و متن پژوهان (۶-۷)

اَلِگ فدر وِیچ اَکیموشکین (۱۷ فوریه ۱۹۲۹ - ۳۱ اکتبر ۲۰۱۰) / الکسی خیسما تولین؛ ترجمه: مجدالدین کیوانی ۱۰۹-۱۱۳

گنج زری بود در این خاکدان؛ در گرامی‌داشت یاد و نام ی. ت. پ. دبروین (۱۹۳۱-۲۰۲۳) /

علی‌اصغر سید غراب ۱۱۴-۱۲۳

دبایق نوشته‌های بهشتین

نقدی بر نوشته علیرضا هاشمی نژاد در باره چاپ اخیر منظومه صراط‌الخط / علی صفری آق‌قلعه ۱۲۴-۱۳۰

دکتر شهرام آزادیان

(هجدهم آذر ۱۳۵۲ - بیست و دوم تیر ۱۴۰۲)

درگذشت ناگهانی دکتر شهرام آزادیان، استاد دلسوز گروه ادبیات فارسی دانشگاه تهران، موجب دریغ و افسوس بسیار شد و همکاران و شاگردان او را در اندوهی گران فرو برد. گزارش میراث خود را در غم ایشان شریک می‌داند و برای خانواده و دوستان او آرامش و بردباری آرزو می‌کند.
یادش گرمی و روانش قرین آرامش باد.

آگ فدرویچ اکیموشکین

(۱۷ فوریه ۱۹۲۹ - ۳۱ اکتبر ۲۰۱۰)

الکسی خیسما تولین

ترجمه: مجدالدین کیوانی

آغاز کرد. سال‌های دبیرستان او هم‌زمان بود با شروع جنگ جهانی دوم. حمله ناگهانی هیتلر به اتحاد شوروی و رویداد جنگ میهنی بزرگ باعث سرگردانی خانواده در لنینگراد شد: آنان به سبب محاصره شهر به دست نازی‌ها، که در سپتامبر ۱۹۴۱ شروع شد و نزدیک به ۹۰۰ روز دوام یافت، فرصت بیرون شدن از شهر را از دست دادند. نخستین زمستان پس از آغاز محاصره لنینگراد در تحصیلات اکیموشکین فاصله انداخت. یک سال پس از آن، وی به مدرسه دیگری رفت که در ۱۹۴۱ از آن فارغ التحصیل شد. اکیموشکین، مانند دیگر شاگردان هم‌سالش، در تابستان‌های ۱۹۴۲ و ۱۹۴۳، در فعالیت‌های اجتماعی مختلف شرکت جست و با وضعیت پیچیده شهر محاصره‌شده دست و پنجه نرم کرد و در ۱۹۴۳ این نوجوان ۱۴ ساله «به‌خاطر

۱. ف. اکیموشکین (Oleg Fedorovich Akimushkin) روز ۱۷ فوریه ۱۹۲۹ در شهر پنزا چشم به جهان گشود. یک سال بعد، پدر و مادرش - الگا ایوانوونا میخایلووا (۱۹۰۰-۱۹۷۹) و فیودور سمیونوویچ اکیموشکین (۱۹۰۰-۱۹۷۷) - به لنینگراد نقل مکان کردند و کوتاه زمانی بعد، از هم جدا شدند. مادر باز ازدواج کرد و آگ خردسال در خانواده جدید در کنار مادر و ناپدری خود، آناتولی گاولورسکی، پرورش یافت.

آگ اکیموشکین تحصیلات دبیرستانی را در ۱۹۳۷

۱. اصل این مقاله به قلم الکسی خیسما تولین (Alexey A. Khismatulin) به روسی نوشته، و از این زبان به انگلیسی ترجمه شده است. متن پیش رو از آن ترجمه انگلیسی به فارسی برگردانده شد و در شماره ۱-۲ ایران‌نامه (سال ۲۶، ۱۳۹۰) به چاپ رسید و اینک، پس از اعمال اصلاحاتی چند در آن، مجدداً نشر می‌شود.

دفاع از لنینگراد» به دریافت نشان نائل آمد.

در دوران دبیرستان اکیموشکن، ورزش نقش مهمی در برنامه درسی او ایفا می‌کرد، به قسمی که بسکتبال یکی از عشق‌های او شد. او در تیم مدرسه در کنار مربی آینده تیم‌های ملی اتحاد شوروی و روسیه، الکساندر گوملسکی (۱۹۲۸-۲۰۰۵) بازی کرد؛ مربی‌ای که چند دهه بعد بازی‌کنان خود را به شش عنوان قهرمانی اروپا و دو قهرمانی جهان رساند، و مدال طلای بازی‌های المپیک ۱۹۸۸ را نصیب اتحاد شوروی کرد. تیم مدرسه با هدایت چنین کاپیتان پرشوری، مرتباً عنوان‌های قهرمانی شهر را می‌برد. وقتی کوملسکی فارغ التحصیل شد و از آن مدرسه رفت، رهبری به آنگ اکیموشکین رسید.

زندگی دانشجویی او در ۱۹۴۸ شروع شد و در برنامه بخش ایران‌شناسی دانشکده مطالعات خاورشناسی، تاریخ و فلسفه دانشگاه دولتی لنینگراد ثبت نام کرد. در آن زمان و تا سال ۱۹۹۱، بررسی‌های خاورشناسی، تاریخ و فلسفه از نگاه مسلکی در اتحاد شوروی سوسیالیستی [آن ایام] رشته‌های حساس [و مسئله‌داری] به شمار می‌رفت و ثبت نام در دانشکده‌های مربوط، که این رشته‌ها در آن تدریس می‌شد، عملاً ناممکن بود؛ مگر آن‌که دانشجوی علاقه‌مند عضو کُمسومُل (شاخه جوانان حزب کمونیست اتحاد شوروی) می‌بود. آنگ اکیموشکین پس از پیوستن به این سازمان در ۱۹۴۳ در میان اعضای معمولی آن به شرکت فعال در حیات دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی ادامه داد و از این رهگذر تجارب و مهارت‌های زیادی در سازمان‌دهی و رهبری کسب کرد. این تجارب در امور مدیریتی و دانشگاهی بعدی وی بسیار سودمند افتاد.

آنگ اکیموشکین در ۱۹۵۳ با برترین رتبه فارغ التحصیل شد. پایان‌نامه او به موضوعات مربوط به ادبیات فارسی سده ۱۳ق/ ۱۹م بود و شورای علمی دانشکده مطالعات خاورشناسی پیشنهاد کرد که او به‌عنوان داوطلب دوره دکتری در مؤسسه مطالعات شرقی فرهنگستان علوم در لنینگراد پذیرفته شود، ولی در آن زمان مؤسسه یادشده جایی خالی در آن سطح نداشت. بنابراین، اگرچه او تمامی امتحانات ورودی دوره را با موفقیت گذراند (همچون بسیاری

از فارغ التحصیل‌های دیگر دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی - در آن زمان و اکنون نیز-) با این بلا تکلیفی که بعداً چه بکنند روبرو بود. آنگ اکیموشکین در سراسر دوره تحصیلاتش اشتغال فعال خود را به ورزش ادامه داد و وقتش را بین اشتغالات دانشگاهی و تیم بسکتبال بازی‌کنان نخبه، که در مسابقات زیادی شرکت می‌کردند، تقسیم کرد. وقتی آرزوهایش برای تحصیلات عالی برآورده نشد، به این فکر افتاد که سراغ ورزش‌های حرفه‌ای برود، مخصوصاً که دعوت‌های زیادی برای پیوستن به باشگاه‌های متعدد بسکتبال از او می‌شد.

دست تقدیر چنین رقم زده‌بود که در دسامبر ۱۹۵۳ مدیر شاخه لنینگراد مؤسسه مطالعات شرقی سمت پژوهش‌یاری بخش نسخ خطی شرقی را به وی پیشنهاد کند. این پیشنهاد سمت و سوی تلاش‌های آنی او را تعیین کرد و او را با مخطوطات شرقی آشنا ساخت. او بعدها آن‌ها را با ایتار و عشق و شوق تمام برای بقیه عمر به‌دقت مطالعه کرد. شش ماه بعد، از او دعوت شد به گروهی پژوهشی مختص تکمیل موادی درباره تاریخ قرقیزها و قرقیزستان، که در میان مخطوطات فارسی یافت شده‌بود، بپیوندد. تکلیف او این بود که ترجمه‌ها و شرح‌هایی از قطعات مرتبطی را از تاریخ‌های فارسی سده ۹ق/ ۱۵م، که در مجموعه نسخه‌های خطی مؤسسه نگهداری می‌شد، فراهم آورد (او ۹ کتاب تاریخ را مطالعه کرد و ۵ منتخب از آن‌ها برای ترجمه تهیه نمود). در خلال این کار، او شروع کرد به ترجمه کتابی درباره تاریخ کاشغر، با عنوان تاریخ محمد چراس، که چند سال بعد بخش اصلی رساله دکتری او شد.

با وجود این، ورود واقعی این پژوهشگر جوان به رشته مورد انتخابش از طریق پروژه گروهی مهمی صورت پذیرفت که تمامی مجموعه مخطوطات موجود به زبان‌های ایرانی را در بر می‌گرفت. سیاهه‌ای که این گروه در اول همراه با حواشی و تعلیقاتی تألیف کرد، نهایتاً به صورت فهرستی از نسخ خطی فارسی و تاجیکی درآمد (که عنوانش این بود: مخطوطات فارسی و تاجیکی محفوظ در مؤسسه ملت‌های آسیا، فرهنگستان علوم اتحاد جماهیر سوسیالیستی: فهرست مختصر الفبایی. ویراستار: ن. د. میکلوخو-مکلی، بخش ۱-۲. مسکو: نائوکا، ۱۹۷۴. تجدید چاپ: نیویورک. نشر ن. راس ۱۹۹۸.

می‌گذشت، تعجبی نیست که در کشور خود متخصص بی‌نظیر نسخه‌شناسی و یکی از موفق‌ترین کارشناسان جهان در این عرصه گردید. او تمامی جهات تهیه کتب دستنویس فارسی را مطالعه کرد: از جلد و کاغذ گرفته تا خوش‌نویسی و مینیاتور. یافته‌های او از طریق مقالات متعدد درباره مینیاتورهای سده‌های میانی فارسی، خوش‌نویسان و صحافان، کتابخانه‌های پیش از دوران جدید و وضعیت داخلی کارگاه‌های نسخه‌نویسی، و غیر این‌ها انتشار یافت. او در چندین کار گروهی نیز شرکت جست، از جمله:

- O. F. Akimushkin, T. V. Grek, L. T. Gyuzal'yan, and A. A. Ivanov (1962). *Album of Indian and Persian manuscripts and calligraphies from the 16th to 18th cc.* Leningrad Collection, Moscow, Nauka, Glavanaya redaktisya vostochnoi.

قسمت قابل ملاحظه‌ای از کتاب کتب دستنویس در فرهنگ‌های ملل شرقی را که دستنویس‌های فارسی را بررسی می‌کرد (مسکو، نائوکا، ۱۹۸۷م، ص ۳۳۰-۴۰۳) نیز او نوشت. این اثر خلاصه‌ای است از کاری که او سال‌های سال روی نسخ خطی پیش از دوران جدید انجام داده‌است، و لذا خبرگی بلامعارض وی را در این عرصه نشان می‌دهد. تحقیق در نسخه‌های خطی فارسی مستلزم زمینه علمی استواری نیز در تاریخ، فرهنگ و ادبیات ایران، آسیای مرکزی و ترکستان شرقی است. به همین سبب، آکیموشکین به درخواست بخش خاور نزدیک (دانشگاه مطالعات شرقی و آفریقایی، دانشگاه لنینگراد)، از ۱۹۶۶ به بعد، تدریس دوره‌هایی درباره «خط‌شناسی فارسی»، «تاریخ استنساخ نسخه‌های خطی» و «تاریخ تیموری» را به دانشجویان ارشد سال چهارم آغاز کرد. او همچنین سمینار ویژه‌ای درباره «منابع عصر تیموری» برگزار کرد. آکیموشکین در ۱۹۷۰ از رساله دکتری خود درباره آن شاه محمود چراس دفاع کرد، موضوعی که تحقیق درباره آن را در دهه ۱۹۵۰ آغاز کرده‌بود. شش سال پس از دفاع، پژوهش او زیر عنوان شاه محمود بن میرزا فاضل چراس، تاریخ انتقادی (ترجمه از فارسی، توضیحات، تحقیق و نمایه‌ها به قلم ا. ف. آکیموشکین؛ مسکو: نائوکا، ۱۹۷۶) منتشر شد. این

جلد‌های ۱-۱۱). تکمیل این پروژه و تألیف نمایه‌ها پنج سال طول کشید (۱۹۵۷-۱۹۶۲). در خلال کار، الگ آکیموشکین مقدار زیادی آموخت و تجربیات عملی فراوانی به دست آورد، ضمن این‌که در کنار متخصص سرشناس در حوزه متن‌شناسی فارسی و ترجمه، الگا ایوانا اسمیرنف (۱۹۱۰-۱۹۸۲)، و کارشناسان خطوط کهن و نسخه‌شناسی، ایلیا پاولویچ پتروشفسکی (۱۸۹۸-۱۹۷۷) و نیکلای دمیترویچ میکلوخو-مکلی (۱۹۱۵-۱۹۷۵) کار کرد. این آشنایی اولیه با جنبه‌های عملی حوزه پژوهش به آکیموشکین امکان داد روش‌های خود را برای کار با نسخه‌های خطی طرح و تکمیل کند. او آرشو شخصه بزرگی نیز از کتاب‌شناسی‌ها همراه با حواشی و نمایه‌هایی از قیمت‌های نسخ خطی پیدا شده در مجموعه‌های جهان و آرشوهای مؤسسه تألیف کرد، و به‌طرزی روش‌مند اسامی خوش‌نویسان، محل‌ها و تاریخ‌های استنساخ، ملاحظاتی درباره بهای هر نسخه، و جزئیات جالب دیگر را بیان نمود. او بیش از یک‌سوم از فهرست مورد بحث و نمایه‌های آن‌ها را تهیه کرد و هشت ماه دیگر هم صرف خواندن کل نمونه‌های مطبوعی نمود.

الگ آکیموشکین، به‌موازات این پروژه مهم، روی سیاهه و توصیف دیوان‌ها و آلبوم‌های مینیاتور کار کرد، مقالات و نقد کتاب‌هایی نگاشت، در مقام دبیر بخش مطالعات ایرانی و به‌عنوان هماهنگ‌کننده علمی روابط بین المللی مؤسسه خدمت کرد. در ۱۹۶۰-۱۹۶۱ او همراه ولادیمیر و. کوشف (۱۹۲۷-۲۰۰۱)، افغان‌شناس، شش ماه به‌عنوان مترجم هیئت نمایندگی دولت در افغانستان گذراند. در آن زمان، محققان جوان بر حسب معمول برای کار در حوزه قراردادهای مختلف، در مقام مترجم سازمان‌های گوناگون به کشورهای اعزام می‌شدند که به زبان تحصیلی آن محققان سخن می‌گفتند. این تمرین مهارت‌های زبان‌شناختی و ارتباط زبانی آنان را تقویت می‌کرد.

با این همه، مطالعه نسخ خطی فارسی در کانون علائق علمی الگ آکیموشکین باقی ماند. با در نظر گرفتن انبوه عظیم نسخه‌هایی که به‌هنگام فهرست‌نگاری از زیر دستش

تکنگاری، که بعدها به زبان‌های انگلیسی و اویغور هم ترجمه شد، اخیراً در مسکوبه ویرایش دوم رسیده است. دگرگونی‌های مسلکی در اتحاد جماهیر شوروی، به‌ویژه دموکراتیزه شدن تدریجی کشور در سال‌های ۱۹۸۰-۱۹۹۰، شرایط مساعدی را برای تأسیس یک گروه پژوهش مشترک میان چند دپارتمان، به‌منظور تحقیقات اسلامی، در مؤسسه یادشده ایجاد کرد. اکیموشکین یکی از بنیان‌گذاران آن بود. این گروه پژوهش نشریه اسلام (مسکو: گلاونا یا رداکتسیا وستوچنوی لیترتوری، ۱۹۹۱) را منتشر کرد؛ نخستین دانشنامه‌گونه‌ای که تا کنون درباره این موضوع در این کشور نشر یافته است. اکیموشکین شماری مقاله درباره تصوف ایرانی برای این نشریه نگاشت، شامل مطالبی مربوط به تاریخ، نظر و عمل در طریقت‌های صوفیانه در قلمرو ایران امروز، ترکیه، آسیای مرکزی، افغانستان و هند. چندی بعد، گروه یادشده، به سرپرستی استاتیسلاوم. پروزرف و با شرکت اکیموشکین، یک پروژه بین‌المللی را آغاز کرد که حاصل آن نشر اثری بود با عنوان اسلام در قلمروهای امپراتوری سابق روسیه (مسکو، ۲۰۰۶). آنگ اکیموشکین در واپسین سال‌های عمر، در مقام یک کارشناس و مدیر در نمایشگاه‌های متعددی از نمونه‌های خط خوش و مینیاتور از مجموعه‌های مؤسسه یادشده شرکت داشت و آن‌ها را به سراسر اروپا و ایالات متحده معرفی کرد. این نمایشگاه‌ها توفیقی چشمگیر داشت، بر اعتبار مؤسسه افزود و موقعیت آن را به‌عنوان مرکزی جهانی برای مطالعات شرقی و آفریقایی و گنجینه‌ای از منابع و هنرهای دستی تمدن‌های این مناطق به اثبات رساند.

اکیموشکین در خلال سال‌های خدمتش بیش از ۲۷۰ اثر علمی، از جمله شش تکنگاری، تألیف کرد. جدیدترین فهرست آثار او (که تا کامل شدن بسیار فاصله دارد) در کتاب اخیرش با نام ایران قرون وسطی: فرهنگ، تاریخ، فلسفه (سن‌پترزبورگ: نائوکا، ۲۰۰۴) نشر یافته است. این کتاب پاره‌ای از مقالات قدیم‌تر او را (که تماماً منتخب خود اوست) عرضه می‌کند که به‌رغم گذشت زمان، هنوز ارزش علمی خود را از دست نداده‌اند، زیرا اکثر آن‌ها بر تحلیل کامل و

دقیق منابع دست‌نوشته کهن مبتنی است. اکیموشکین ویراستار بسیاری از کتب درباره خاور میانه بود و عضویت هیئت‌های تحریریه مجلات علمی و سلسله کتاب‌هایی را داشت که در اتحاد جماهیر شوروی، روسیه و فراسوی آن چاپ می‌شد. وقتی نقش مدیریت علمی یا مسؤلیت ویرایش را بر عهده داشت، حساسیت و بینش از خود نشان می‌داد و فقط جاهایی که صد در صد لازم بود، یا دقت و صحت اصل مطلب اشکال داشت، در متن نوشته دخالت می‌کرد. او گزینش سبک و روش‌های تعبیر و تفسیر را حق مؤلف می‌شمرد.

اکیموشکین در واپسین دهه‌های زندگی سخنرانی‌هایی درباره عرفان اسلامی در دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه سن‌پترزبورگ ایراد کرد. این سخنرانی‌ها بیانگر تلاشی است که تا آن زمان برای تدریس موضوع عرفان در یکی از دانشگاه‌های این کشور می‌شد. در همان زمان، او زبان فارسی تدریس می‌کرد، در چندبخش آموزشی دانشگاهی با چندین دانشجو کار می‌کرد، و راهنمایی دانشجویان دوره دکتری را در مؤسسه بر عهده داشت. بسیاری از دانشجویان دوره‌های عالی سابق اکنون از پژوهشگران و دانشمندان موفق در مؤسسات علمی سن‌پترزبورگ، مسکو و جمهوری‌های آسیای مرکزی و قفقازند.

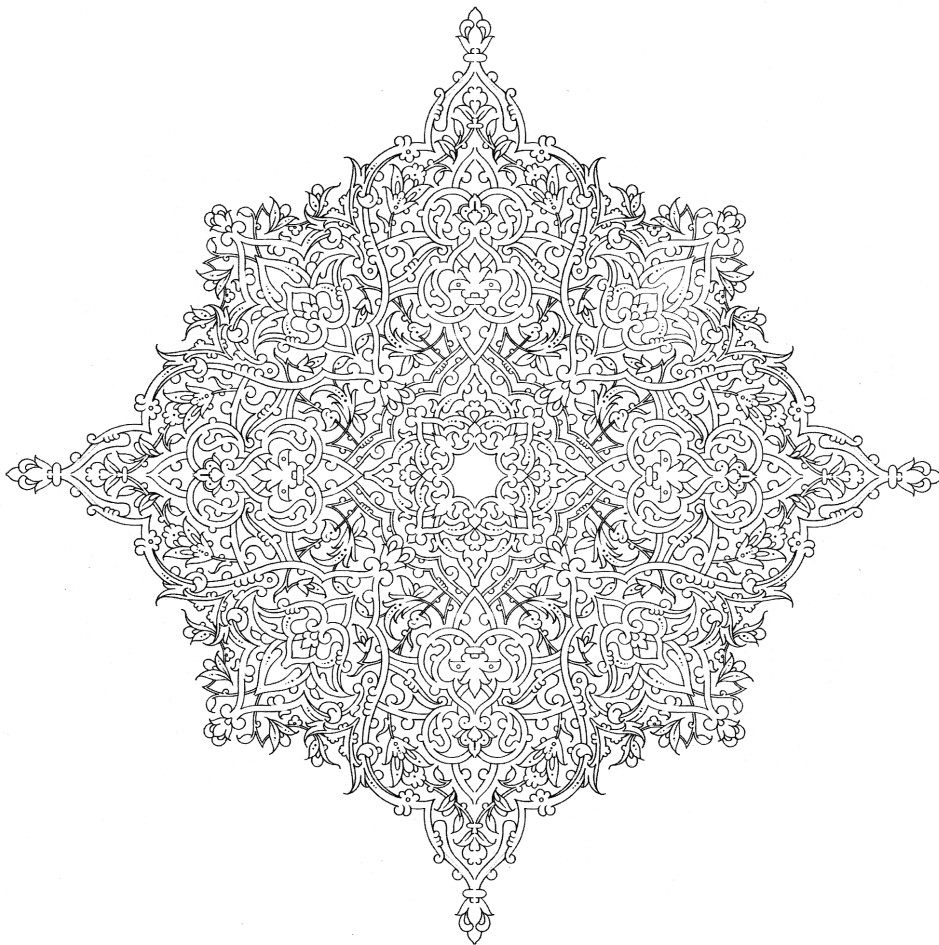
اکیموشکین در ۳۰ سال گذشته رئیس بخش خاور میانه مؤسسه بود و بخش کردشناسی را نیز سرپرستی می‌کرد. او استعداد‌های متخصصان جوان دپارتمان را، که می‌توان به‌حق آنان را شاگردان وی به حساب آورد، به‌دقت پرورش می‌داد. بسیاری از این محققان جوان بدون راهنمایی ماهرانه و عاقلانه و فرصت‌های فراوانی که برای تحقق بخشیدن به قابلیت‌های پنهانشان به آنان می‌داد، جایگاه سزاوار خود را در جهان علم پیدا نمی‌کردند. توجه و علاقه او به نسل آتی ایران‌شناسان در کانون کوشش‌های او برای حصول اطمینان نسبت به تداوم علمی در حوزه مطالعات ایرانی قرار داشت.

اکیموشکین در سال‌های پایانی عمر خود تلاش‌های قابل ملاحظه‌ای بر سر رساله قاضی احمد درباب خوشنویسان و نقاشان (۱۱/ق/۱۷م) به خرج داد: اثری که

مساعد چه نا مساعد_ وابسته نیست، بلکه بیش‌تر موکول می‌شود به شوق غیر قابل توضیح آنان به بیان خلاق و به عطش مستمر و سیری‌ناپذیر برای انجام کاری که هیچ‌کس دیگری تا کنون انجام نداده، و دانستن چیزی که کمتر افرادی حتی از آن آگاهند. سخن گفتن از قریحه‌های پنهان و نبوغ‌های بالقوه ارزش چندانی ندارد، مگر آن‌که افعال خلاق مؤید آن‌ها باشد. ما تنها می‌توانیم منزلت اشخاص با قریحه‌ای را ارزیابی کنیم که چنان میراث فرهنگی‌ای بر جای گذاشته‌اند که مدت‌های مدید پس از مرگشان دوام می‌آورد و، بدین ترتیب، از مرگ آنان فراتر می‌رود. میراث آنگ ف. آکیموشکن شاهدی زنده بر جایگاه او به‌عنوان دانشمندی برجسته باقی خواهد ماند.

سال‌های زیادی روی آن کار کرده، در جست‌وجوی روایت‌های دستنویس‌های مختلفی از آن بوده، ویرایش‌هایی از آن را تعیین و ترجمه نموده و اطلاعاتی را درباره شخصیت‌های مذکور در آن گردآوری کرده‌بود. خوشبختانه کوتاه‌زمانی پیش از درگذشتش، پروژه عمده خود را کامل کرد. امید آن‌که در زمانی نه بسیار دور، این کار او نیز انتشار یابد و، بدین ترتیب، عنوان ارزنده دیگری به کارنامه سرشار از خلاقیت دانشمندی پرقریحه و مردی برجسته افزوده‌شود.

با مطالعه مجدد زندگی‌نامه آنگ آکیموشکین نمی‌توان به این نکته نیندیشید که تحقق قابلیت‌های افراد با قریحه چندان به شرایطی که ممکن است در آن قرار گیرند - چه

Table of Contents

Editorial

In Thirty Years, I've Withstood Great Misery's Thrust/ To Save Persian literature, a Treasure Robust 5-6

Articles

Bāftāba/ Pāftāba/ Pāftāwa / Ali Ashraf SADEGHI 7-8

Shahname Studies Notes III / Abolfazl KHATIBI 9-15

A Relic of Imam Reza's Presence in the Great Mosque of Sāveh / Emadoddin SHEYKHOLHOKAMAEI 16-18

Nukhbat al-Wuzarā Treatise, Penned by Naṣr Allāh-i Damāwandī / Ghasem GHARIB 19-26

A Few Remarks on the Introduction of the Facsimile Edition of *Tārīkh-i Sīstān* II / HamidReza (Babak) SALMANI; Arash SERRI 27-29

Dumanīān/ Dūmanīān/ Dumanī/ Dūmanī / J. T. NAJAND (Soroush) 30-31

The *Dīvān* of Farrukhī-yi Sīstānī Copied by 'Ebrat-e Nā'īmī, Annotated by Malek al-Šo'arā Bahār / Mahmoud ALIPOUR 32-41

The Inscription of Shah 'Abbās II's Chihil Sutūn, Composed by Muḥammad Bayg-i Furṣat / Fatemeh BOUJAR 42-48

Editing of an Extant Qaṣīde by Šu'ūrī-yi Kāšānī in the Anthology of Ibn-i Khātūn / Ali KAMELI 49-52

On the Word *Rukhum* / Mohsen ZAKEROLHOSEYNI "Parand" 53-57

Did Nāṣir-i Khusraw write *Gušāyīš wa Rahāyīš* (Knowledge and Liberation)? / MohammadReza TAVAKKOLI SABERI 58-63

Reviews and Critiques

A Review of the Edition of *Badāye' al-Mulah* (Droll Novelties) / Milad BIGDELOU 64-78

A Review of the *Kullīyyāt-i* (collected works of) 'Ubayd-i Zākānī Edited by Mohammad Jafar Mahjoub / Mohsen SHARIFI SAHI 79-83

A Look at *The written world of God* / Reyhane BEHBOUDI 84-92

Essays on Research

A Proposal for Organizing Dissertations on Text Editing / Seyyed MohammadReza EBNORRASOUL 93-105

Iran in Ottoman Texts and Sources (25)

Works of Mustafa 'Āli Efendi / Nasrollah SALEHI 106-108

Introducing Codicologists and Textual Scholars (6-7)

Oleg Fedorovich Akimushkin / Majdoddin KEYVANI 109-113

A Shining Gem in This Earthly Sphere: In memory of J.T.P De Bruijn / AliAsghar SEYED-GOHRAB 114-123

On the Previous Articles

A Response to AliReza Hasheminejad's Review of the New Edition of *Širāf al-Khaṭf* (The Principle of Calligraphy) / Ali SAFARI AQ-QALEH 124-130